

Nr 1114

Av herrar Sjönell och Eliasson i Sundborn, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 68, angående ökat statligt stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete.

(Lika lydande med motion nr 861 i Första kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 68 föreslås vissa åtgärder i syfte att samordna det statliga stödet till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete. Ett nytt centralt organ, styrelsen för teknisk utveckling, föreslås överta de uppgifter som f. n. handhas av statens tekniska forskningsråd, Malmfonden, INFOR, EFOR samt Svenska uppfinnarkontoret. Vidare föreslås bildandet av ett statligt utvecklingsbolag.

Den allt starkare medvetenheten om den vetenskapliga forskningens och den tekniska utvecklingens betydelse för samhällsekonomin har lett till att insatserna för dessa ändamål har ökat starkt i alla industrialiserade länder under efterkrigstiden. Statsmakternas insatser är numera inte enbart begränsade till de traditionella områdena, grundforskning och forskarutbildning, utan avser också i växande utsträckning forsknings- och utvecklingsarbete längre fram i innovationsförloppet. I många fall har de statliga forskningsinsatserna fått formen av ett direkt stöd till det tekniska utvecklingsarbetet inom näringslivet.

Det industriella forsknings- och utvecklingsarbetet kan självfallet inte ses isolerat från den ekonomiska aktiviteten i övrigt. Det är en viktig samhällelig uppgift att stimulera sådan verksamhet. Ett gynnsamt forskningsklimat förutsätter emellertid ett nära samarbete mellan näringslivet och statsmakterna.

Företagens villighet och förmåga att satsa på nya produkter beror på en mängd omständigheter, bl. a. deras investeringsförmåga, kapitaltillgång och marknadsutsikter. Det bör därför understrykas att den ekonomiska politiken, skattepolitiken o. s. v. har påtagliga verkningar på utvecklingen också inom det tekniska forskningsområdet.

I många fall har statsmakterna ett direkt intresse av att det utvecklas ny teknologi. Detta gäller särskilt på områden där produktionen i mera betydande utsträckning avsätts till offentlig konsumtion, exempelvis sjukvården och undervisningsväsendet, men kan också gälla områden där produktionen svarar mot andra offentliga behov, exempelvis trafiksäkerhetsarbetet och miljövården.

Även om staten och kommunerna i många fall är betydande konsumenter innebär detta självfallet inte att staten själv behöver utföra allt forsknings- och utvecklingsarbete på dessa områden. Den i varje enskilt fall bäst lämpade forsknings- och utvecklingsorganisationen bör givetvis anlitas vare sig den är privat eller statlig.

Oavsett hur den statliga forskningsorganisationen är utformad måste därför statsmakterna enligt vår mening bedriva en omfattande beställningsforskning. Målsättningen för utvecklingsarbetet utformas då av den berörda myndigheten, och företag och institutioner får möjligheter att mot ersättning satsa sina resurser på uppgiften. Utvecklingen av en ny produkt eller ett nytt tekniskt system kan på så sätt i sin helhet lämnas ut till företag och institutioner. I sammanhanget bör understrykas att också relationerna i omvänd riktning kan byggas ut. På längre sikt bör exempelvis universitets- och högskoleinstitutionerna i större utsträckning än vad som nu är fallet kunna utnyttjas av industrin för beställningsforskning. Samma förhållande gäller andra statliga forskningsstationer.

Styrelsen för teknisk utveckling

Den nuvarande organisationen i vårt land för statligt stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete är uppdelad på ett flertal organ. Det är därför enligt vår mening angeläget att en samordning kommer till stånd, så att behovet av överblick bättre kan tillgodoses.

Uppgifterna för ett centralt statligt organ på detta område blir, förutom att vid sidan av riksdag och regering svara för den teknisk-ekonomiska resursavvägningen, främst att initiera och ekonomiskt understödja tekniskvetenskapliga projekt, att svara för huvudmannskapet för permanenta statliga eller halvstatliga institutioner samt att svara för vissa servicefunktioner. Uppgifterna avser alltså i första hand att fördela anslag men är delvis av administrativ karaktär.

Det har i olika sammanhang framförts kritik mot att förvaltande och anslagsfördelande uppgifter skulle komma att förenas i samma organ, om det föreliggande förslaget genomförs. Det anslagsfördelande organet har ansetts böra stå fritt i förhållande till de bidragssökande och inte ha någon särskild bindning eller några särskilda förpliktelser gentemot någon. Dessa olägenheter bör enligt vår mening kunna undvikas, om de föreslagna anslagsfördelande nämnderna ges en i förhållande till verksstyrelsen relativt obunden ställning. Den allmänna principen bör alltså vara, att beslutsfunktionen när det gäller anslagsgivning decentraliseras så långt det är möjligt utan att möjligheterna till överblick och initiativ hos styrelsen och verksamchefen går förlorade. Nämnderna bör ha en sådan sammansättning att kontakten mellan den statliga forskningen och näringslivet främjas.

Utöver anslagsgivningen kommer styrelsen för teknisk utveckling att svara för en rad andra samordnande funktioner. Utöver de i propositionen

1* — *Bihang till riksdagens protokoll 1968, 4 saml. Nr 1113—1116*

angivna uppgifterna bör enligt vår mening styrelsen också ha överinseende över beställningsforskningen.

Det bör också övervägas — t. ex. i samband med den aviserade utredningen av organisationen för stöd till forskning och utveckling — att inrätta ett institut för forskningsförmedling med relativt självständig ställning under styrelsen för teknisk utveckling. Institutet avses främst få följande uppgifter:

1) Rådgivning till myndigheter och institutioner samt samordningsuppgifter i frågor som rör statlig beställningsforskning.

2) Förmedlings- och informationsverksamhet på forsknings- och utvecklingsområdet.

3) Rådgivning och konsultverksamhet i frågor som rör forskning, utveckling och exploatering av innovationer.

Institutet bör kunna finansiera större delen av sin verksamhet med hjälp av sedvanliga konsultarvoden.

Informations- och dokumentationstjänsten på det tekniska området är för närvarande uppdelad på ett flertal organ. Det finns därför enligt vår mening ett starkt behov av ett centralt organ för planering och samordning av denna verksamhet. Det är också nödvändigt att styrelsen inom sitt eget verksamhetsområde svarar för en egen informations- och dokumentationstjänst. Det är därvid angeläget att ett samarbete kommer till stånd med andra statliga institutioner och myndigheter. Därigenom skulle exempelvis de av patentverket arkiverade patentskrifterna kunna utnyttjas av uppfinnare och näringsliv på ett rationellt sätt.

Utvecklingsbolaget

Inrättandet av ett statligt utvecklingsbolag bör enligt vår mening ses som ett led i ansträngningarna att stärka näringslivets effektivitet. Genom anknytningen till statliga myndigheter och företag bör bolaget ha speciella möjligheter att ta fram nya produkter och ny teknik på områden som representerar angelägna samhällsbehov som annars riskerar att inte bli tillgodosedda.

Samtidigt bör bolaget kunna bli en kanal för utveckling och exploatering av idéer och uppfinningar, som emanerar från den mindre industrin samt från enskilda uppfinnare och forskare. Det finns i detta sammanhang anledning att framhålla att många av de tekniskt mest utvecklingsbara nya idéerna och uppfinningarna kommer från mindre företag och enskilda uppfinnare. För denna kategori föreligger nu ofta oöverstigliga hinder att klara det fortsatta utvecklingsarbetet på egen hand. De försök som gjorts från statsmakternas sida att stödja verksamhet av detta slag, bl. a. genom inrättandet av INFOR, har hittills inte krönts med någon större framgång. Detta bör dock inte hindra att det nya bolaget, om det får en smidig organisation,

kan bli en lämplig samarbetspartner i utvecklingsarbetet både för företag av mindre storlek och för enskilda uppfinnare och forskare.

Det torde vara ofrånkomligt att bolagets verksamhet åtminstone under uppbyggnadsskedet koncentreras till ett relativt litet antal projekt. Även om bolaget i stor utsträckning kommer att samarbeta med andra företag och institutioner, som har egna tekniska experter och laboratorier, torde det vara nödvändigt att bolaget relativt snabbt bygger upp en egen stab av experter och laboratoriemässiga resurser. Både ur samhällsekonomisk synpunkt och med hänsyn till bolagets egen kommersiella situation torde det därför vara en fördel om resurserna kan koncentreras på ett fåtal närbesläktade områden.

Urvalet av projekt måste i första hand bestämmas av de marknadsmässiga förutsättningarna och därmed avgöras av bolagets ledning. Verksamheten bör bedrivas rent kommersiellt med sikte på att uppnå tillfredsställande lönsamhet på längre sikt. Detta behöver enligt vår mening inte komma i konflikt med önskemålen att genom bolaget tillgodose viktiga samhällseliga krav. Många av de områden inom vilka bolaget i första hand troligen kommer att verka är av den karaktären att samhället har ett avgörande inflytande på efterfrågeinriktningen. Om bolaget eftersträvar att genomföra projekt som berör vitala samhällsintressen och kan utveckla produkter som tillgodoser reella konsumentbehov inom dessa sektorer, bör de marknadsmässiga förutsättningarna att avsätta produkterna vara synnerligen goda.

Vi vill i detta sammanhang också understryka angelägenheten av att man till bolagets ledning förutom teknisk expertis och marknadsbedömare också knyter representanter för konsumenterna och konsumentvaruforskningen.

I propositionen föreslås att bolaget både skall kunna utföra uppdrag för beställares räkning mot ersättning på kommersiella grunder och självt initiera och genomföra projekt med hjälp av egna kapitalinsatser. Det förutsätts därvid att det bör stå bolaget fritt att välja den samarbetsform som är mest lämplig i det aktuella fallet. Man förutsätter sålunda att bolaget självt eller genom dotterbolag även skall kunna medverka i tillverkning och försäljning av produkter och i andra fall kunna inträda som delägare i samarbetsökande expansiva mindre företag.

Det finns enligt vår mening anledning att befara att risker därigenom kan föreligga för att bolaget kan komma att förlora sin avsedda karaktär. Varken ur det allmännas eller ur bolagets speciella synpunkter är det önskvärt att verksamheten splittras på en rad uppgifter av sinsemellan ytterst olikartad karaktär och inriktning. Verksamheten bör sålunda begränsas och i första hand inriktas på att bedöma värdet av olika tekniska uppslag och innovationer. Efter prospekterings- och utvecklingsarbete bör bolaget lägga ut så mycket som möjligt av sina projekt på andra företag för vidare utveckling. Varuproduktion och marknadsföring bör alltid överlätas på andra företag. Bolaget bör inte heller medges rätt att inträda som delägare i privata och statliga produktions- och försäljningsbolag.

Bolagets egna aktier skall enligt det framlagda förslaget ägas av staten. Även icke statliga företag förutsätts att »i begränsad utsträckning» få teckna aktier. Enligt vår mening bör det vara i bolagets intresse att privata företag och personer inte bara i begränsad utsträckning bör få rätt att teckna aktier i bolaget utan att denna rätt bör utsträckas upp till hälften av aktiekapitalet.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 68 måtte

A. besluta

1) att beslutsfunktionen beträffande styrelsen för teknisk utvecklings anslagsgivning decentraliseras enligt i motionen angivna grunder,

2) att styrelsen skall ha överinseende även över beställningsforskningen,

3) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag om ett institut för forskningsförmedling med anknytning till styrelsen för teknisk utveckling och med i motionen angivna uppgifter,

4) om inrättande av en särskild informations- och dokumentationstjänst vid styrelsen för teknisk utveckling i enlighet vad i motionen har anförts;

B. besluta

1) att utvecklingsbolaget inte vare sig självt eller genom dotterbolag må äga rätt att uppta tillverkning för försäljning av produkter utan i stället må överlåta varuproduktion och marknadsföring på andra företag,

2) att utvecklingsbolaget icke må äga rätt att inträda som delägare i produktions- och försäljningsbolag,

3) att privata företag och enskilda organisationer och personer må äga rätt att teckna aktier i utvecklingsbolaget in till hälften av aktiekapitalet,

4) att till utvecklingsbolagets ledning också må knytas representanter för konsumenterna och konsumentvaruforskningen samt för näringslivets organisationer, däribland även de mindre företagens,

5) att uttala att utvecklingsbolagets verksamhet särskilt bör inriktas på att tillvarata idéer och upp-

finningar, som kommer från mindre företag och
enskilda uppfinnare; samt

C. beakta även vad i motionen i övrigt har an-
förts.

Stockholm den 17 april 1968

Bengt Sjönell (cp)

Lars Eliasson (cp)

i Sundborn
